

Taloushistoriaa ekonomisteille ja ekonomeille

Pentti Pikkarainen
Johtava neuvonantaja
Suomen Pankki

Globaali rahoitus- ja talouskriisi on pannut erityisesti yhdysvaltalaiset kauppakorkeakoulut mutta laajemminkin kauppatieteiden opinahjot pohtimaan sitä, onko kauppatieteiden ja erityisesti MBA-ohjelmien koulutuksessa jotain pielessä.¹ Liike-elämässä ja rahoitusmarkkinoilla tapahtuneet isot väärinkäytökset ja epäonnistumiset (kuten Enron, Long Term Capital Management, Madoff) ovat vaikuttaneet samaan suuntaan. On nostettu esille kysymykset siitä, panostavatko MBA-ohjelmat liikaa analyysiin (kvantitatiivisiin) taitoihin “pehmeiden” taitojen kustannuksella, maksimoivatko kauppakorkeakoulut liikaa sijoitustaan rankingjärjestyksissä ja maksimoivatko ohjelmat liikaa valmistuviensa palkkatasoa.

Jonkinlaisia muutoksia kauppatieteiden opetuksessa on jo havaittavissa. Esille on nousut sellaisia asioita kuten etiikka, arvot ja yritysten sosiaalinen vastuu. Historian ja erityisesti taloushistorian roolia on ryhdytty korostamaan. Kriittistä ajattelua ja jopa kyynisyyttä aletaan pitää hyveinä ja hyvän johtamisen piir-

teinä. Korostetaan moniottelijan taitoja ja tarvetta analysoida asioita samanaikaisesti useasta näkökulmasta.

Samanlaista pohdintaa voisi odottaa ekonomistikunnalta. Nykyisen kriisin syinä ovat sekä liike-elämässä, erityisesti rahoitusmarkkinoilla, tehdyt virheet että talouspolitiikassa tehdyt väärät päätökset, erityisesti löysä raha eri muodoissaan. Liike-elämässä ja etenkin rahoitusmarkkinoilla on johtotehtävissä ja tärkeissä asiantuntijatehtävissä paljon ekonomistikoulutuksen saaneita. Monet liike-elämän johtajat opiskelevat myös taloustiedettä.

Voidaankin nostaa esille kysymys, onko taloustieteiden opetuksessa ja tutkimuksessa kaikki kunnossa, kun tällaisia onnettomuuksia sattuu ja talouspolitiikassa tehdään näin suuria virheitä. Onko analyttinen mallityöskentely ja mallien kanssa puuhastelu vieraannuttanut ekonomistit reaali maailmasta ja talouspolitiikan ongelmista? Ovatko makro- ja mikrotaloustieteen tutkimuksen ja opetuksen painopisteet kohdallaan? Missä määrin ekonomistien pitäisi osallistua julkiseen talouspoliittiseen keskusteluun?

¹ Katso esimerkiksi Alajousijärvi (2009), Podolny (2009) ja Schumpeter (2009).

Ekonomistien peruskoulutukseen tulisi kuulua hyvä perehtyminen vähintään sekä 1930-luvun lamaan että nykyiseen kriisiin. Molemmat ovat globaaleja talouskriisejä. Tutustuminen johonkin liike-elämän väärinkäyttöön (kuten Enron tai Madoff) tai suureen epäonnistumiseen (kuten Long Term Capital Management tai Bear Stearns) ei myöskään ole pakaksi.²

Kuten Reinhart ja Rogoff (2009) ovat huolellisesti dokumentoineet, keskeinen talouskriisejä yhdistävä piirre on voimakas velkaantuminen. Tämä voi koskea kotitalouksia, yrityksiä, julkista sektoria tai rahoituslaitoksia. Ennen nykyistä kriisiä erityisesti yhdysvaltalaiset kotitaloudet velkaantuivat holtittomasti. Lähivuosina yhdeksi suurimmaksi haasteeksi näyttävät muodostuvan kasvavat, joissakin maissa hyvin suuret julkisen sektorin velkataakat. Analyttinen pohdinta ja puheenvuorot siitä, millaisia haasteita ja riskejä nämä tulevat aiheuttamaan, ovat tervetulleita.

Suomen 1990-luvun alun lama on yksi 1900-luvun suurimmista rauhanajan talouskriiseistä ja epäonnistumisista maailmassa. Sitä ja muiden pohjoismaiden, erityisesti Ruotsin, samanaikaisia kokemuksia on tutkittu tarkkaan viime aikoina, kun on yritetty oppia kriisien piirteistä ja talouspoliittisista toimenpiteistä. Esimerkiksi Fedissä on selvitetty tarkkaan sen johtoa myöten Suomen lamaan liittyneitä tapahtumia ja kehityskulkuja. Kun Fedin johtokunnan silloinen jäsen, Columbia-yliopiston tunnettu professori Frederic Mishkin piti esitelmän Yhdysvaltain taloustilanteesta Suomen

Pankissa kevättalvella 2008, hän kommentoi Suomen kokemuksia pariin kertaan. Mishkin kehotti taloustieteilijöitä tutustumaan taloushistoriaan.

Suomalaiset ekonomistit joutuvat jatkuvasti vastaamaan Suomen 1990-luvun alun lamaan liittyviin kysymyksiin tavatessaan ulkomaisia kollegojaan ja muita asiasta kiinnostuneita. Tämä tulee koskemaan myös tulevia ekonomistipolvia. Jokaisen suomalaisen ekonomistin peruskoulutukseen tulisikin kuulua hyvä perehtyminen Suomen 1990-luvun lamaan. Toisaalta suomalaisilta kysytään usein Nokian tarinasta ja roolista Suomessa. Suomalaisten ekonomistien olisi syytä perehtyä huolellisesti myös Nokian menestystarinaa. □

Kirjallisuus

- Alajoutsijärvi, K. (2009), Kauppakorkeakoulut finanssikriisin jälkeen, Oulun yliopisto, Studia Generalia.
- Korpisaari, P. (1925), "Suomen maanviljelys- ja Teollisuuspankki vv. 1897–1901", *Yhteiskuntatieteellinen Aikakauskirja* 21: 207–245.
- Podolny, J.M. (2009), "The Buck Stops (and Starts) at Business School", *Harvard Business Review*, June 2009: 62–67.
- Reinhart, C.M. ja Rogoff, K.S. (2009), *This Time is Different – Eight Centuries of Financial Folly*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
- Schumpeter (2009), "The pedagogy of the privileged", *The Economist*, September 26th 2009: 72.

² Korpisaari (1925) on dokumentoinut hienosti ensimmäisen suomalaista pankkilaitosta koskevan vararikon.